

ושתי התודות מהלכות אחריהן, (10) וכל ישראל מהלכים אחריהם —

השתחווה בעת ההעלם, או ששהה בשעת ההעלם במקדש בכדי השתחואה (2) —

י-T ב החלה הפנימית נאכלת ואילו החלה החיצונית נשרפת, ויתבאר בגמרא איזו היא הפנימית ואיזו היא חיצונית, ויתבאר שם עוד טעם שריפת החיצונית.

או אף אם פנה לצאת מיד כשנטמא, אלא שהיה יכול לצאת מן המקדש בדרך קצרה, ולא עשה כן אלא בא לו בדרך ארוכה — הרי זה חייב.

ובל שלא נעשית בכל אלו (1) אין היא מתקדשת בקדושת עזרה, והנכנס לשם אין חייב עליה משום ביאת מקדש.

אבל אם כשנטמא יצא מיד בדרך קצרה, הרי זה פטור.

הבא לעזרה בטומאה, כשנעלמה ממנו אחת מכל ההעלמות שזכרו, הרי זה חייב, ואפילו יצא מיד —

במסכת הוריות שנינו: בית דין הגדול שהורה הוראה בטעות ועשו הציבור על פי הוראתם, הרי הם חייבים להביא "פר העלם דבר" על הוראתם המוטעית; ונתבאר שם, שאינם חייבים אלא אם הורו הוראה בדין שהחוטא בו בזדון חייב כרת, ובשוגג חייב קרבן חטאת; אבל אם הורו בדבר ששגגתו קרבן עולה ויורד אינם חייבים, ולפיכך שנינו במשנה שם [ח ב]:

אבל אם נטמא בעזרה עצמה, וידע שנטמא, ושוב נעלמה ממנו טומאה, ואולם זכור הוא את המקדש; או שנעלם הימנו מקדש, ואולם זכור הוא הטומאה; או שנעלם ממנו זה וזה, שכל העלמות אלו העלמות הן לחייב את הבא למקדש בטומאה —

"אין חייבין — בית דין שהורו הוראה בטעות (3) — על עשה ועל לא תעשה

ולא יצא מן המקדש מיד כשנטמא שם, אלא

10. ראה בהגהות הגר"א לקמן טו ב, שאין גורסים במשנה "ושתי תודות אחריהן", אלא "ושתי תודות וכל ישראל אחריהם"; ושם בגמרא מתבאר, שבית דין היו מהלכים אחרי שתי התודות.

המשנה דבתחילה קראם "סנהדרין" ושוב קראם "בית דין", והיינו משום ד"בית דין" אין הכוונה לסנהדרין.

1. בגמרא נחלקו אמוראים, אם כל השנויים במשנה הם לעיכובא, או די באחד מהם.

וקצת יש להוכיח בשיטת רש"י, דלא מיבעיא שהיו בית דין מהלכין אחריהן, אלא כל אלו שזכרו היו מהלכין, שאם לא כן לא היה לו לרש"י להשמיט את לשון המשנה "ובית דין מהלכין אחריהן", ומזה משמע, דכיון שהזכירה הגמרא את המשנה שאין מוסיפין על העיר אלא במלך ובסנהדרין של שבעים ואחד, ומ באותה משנה כתוב שהיו מקדשים בשתי תודות ובשיר, אם כן ממילא משמע דכל אלו הנזכרים במשנה היו מהלכים אחרי התודות.

2. דין שהיה בעזרה כשנטמא בפנים הלכה למשה מסיני היא; ובגמרא יתבאר כשיעור איזו השתחואה הוא מתחייב, וכמה הוא שיעור זה.

3. ברש"י מבואר כאן, שאותה משנה מתייחסת

במסכת הוריות "שבית דין חייבין עליה"?

היה משמש עם הטחורה, ואמרה לו "נטמאתי", ופירש מיד, קודם שימות האבר, הרי זה חייב כרת בזדון וחטאת קבועה בשוגג, מפני שיציאתו [פרישתו] הנאה לו כביאתו.⁽⁵⁾

וכאן שבה המשנה לדין ביאת מקדש, ומביאה מדברי התנאים שחלקו על המבואר ברישא דמשנתנו שאף בהעלם קודש או העלם מקדש חייב הוא קרבן עולה ויורד.

רבי אליעזר חולק על מה שחייב תנא קמא קרבן עולה ויורד אף כשנעלם ממנו הקודש או המקדש, ואומר:

כיון שאמרה תורה: "או בנבלת [ה]שרץ טמא, ונעלם ממנו", הרי למדנו: על העלם שרץ הרי הוא חייב קרבן עולה ויורד, ואינו חייב קרבן עולה ויורד על העלם מקדש.⁽⁶⁾

שבמקדש". כלומר, אם הורו בטעות להתיר טמא במקדש, באופן שהוא עובר על מצות עשה "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב", או באופן שנכנס למקדש והוא עובר על לא תעשה "ואל המקדש לא תבא", "ולא יטמאו את מחניהם",⁽⁴⁾ בין בזה ובין בזה אין הם חייבים. והטעם הוא, משום שקרבנו עולה ויורד.

"אבל חייבין על עשה ולא תעשה שבנדה", שהרי קרבנו חטאת קבועה; וביאור המשנה שם מתבאר במשנתנו.

זו — שהייה במקדש למי שנטמא בתוך העזרה — היא מצות עשה שבמקדש, ששנינו עליה במסכת הוריות: "שאיין חייבין בית דין עליה", כלומר: אם הורו בית דין שהנטמא במקדש אינו צריך לצאת מיד בדרך קצרה, ועשו על פיהם, אין הם חייבים להביא קרבן.

ואיזו היא מצות עשה שבנדה ששנינו עליה

דקרינן ביה "וישלחו מן המחנה", ואף על פי שיש נמי לא תעשה ד"ולא יטמאו את מחניהם" עמו ... וכן אין חייבין על לא תעשה שבמקדש דהיינו נטמא בחוץ, דלית ביה עשה אלא לא תעשה; [ויובאו דברי רמב"ן אלו בהערות על סוגיית הגמרא לקמן יז ב, וראה מה שיתבאר שם].

5. כתב רש"י: היינו דומיא דעשה שבמקדש, שאירעה לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה.

6. לקמן בתוספות יט א, נחלקו בעלי התוספות אם אינו חייב עולה ויורד, אבל חייב הוא חטאת קבועה, או שפטור הוא מחטאת לגמרי.

הן ל"פר העלם דבר של ציבור" והן ל"פר כהן משיח", אך במסכת הוריות ביאר רש"י שהמשנה אינה מתייחסת אלא ל"פר העלם דבר של ציבור".

4. נתבאר על פי רש"י לקמן יז ב ד"ה אין חייבין ורש"י בהוריות שם; וראה גם ברש"י לקמן טז ב, ד"ולא יטמאו את מחניהם" לא משמע מי שנטמא בעזרה משום שכבר טימא.

והנה נראה מזה ומלשון המשנה "זו היא מצות עשה שבמקדש" דהנטמא בעזרה אינו עובר אלא בעשה; אך אין הדבר כן, וכמבואר בהדיא לקמן טז ב שהנטמא במקדש לוקה; וראה ברמב"ן לקמן יז ב, שכתב: הכי קתני: אין חייבין במקדש על עשה, כגון שנטמא בפנים,

רבי עקיבא סבור אף הוא כרבי אליעזר, ואומר:

כיון שאמרה תורה: "ונעלם ממנו והוא טמא", הרי למדנו: על העלם טומאה חייב, ואינו חייב על העלם מקדש בלבד. (7)

רבי ישמעאל נחלק על שניהם ואומר:

כיון שאמרה תורה: "ונעלם ונעלם" שתי פעמים, הרי למדנו לחייב על העלם טומאה, ואף על העלם מקדש. (8)

גמרא:

אמר תמה ליה רב פפא לאביי על לשון משנתנו שלא מנתה בידיעות הטומאה אלא שתיים שהן ארבע:

הרי מאחר שמשנתנו אינה מתייחסת למספר ההעלמות, אלא למספר הידיעות, וכלשון המשנה "ידיעות הטומאה", ומאחר שאינו חייב אלא על העלמה שהיתה לו ידיעה בתחילה וידיעה בסוף, אם כן, קשה:

וכי שתיים שהן ארבע ידיעות בלבד הן?! והלוא שתיים שהן שש, הויין?!

"שתיים", ידיעות הטומאה עצמה — בין שאכל קודש בטומאתו ובין שנכנס למקדש

בטומאתו — תחילה וסוף. הרי שתיים מפורשות מן התורה. שהרי העלמת הטומאה מפורשת בתורה, ואין אנו מתייחסים להעלמה עצמה אלא לידיעות שקדמו ונתאחרו לעבירה, נמצא שיש לך למנות שתי ידיעות מפורשות בתורה.

ועוד שתיים שאינן מפורשות בתורה: ידיעות הקודש — תחילה וסוף, שהרי העלמת הקודש [ללא העלמת הטומאה] אינה מפורשת בתורה, ובהתייחסנו לידיעות שקדמו ונתאחרו לה, הרי שתיים נוספות שאינן מפורשות בתורה.

ועוד שתיים שאינן מפורשות בתורה: ידיעות מקדש — תחילה וסוף, שהרי העלמת המקדש אינה מפורשת בתורה, ובהתייחסנו לידיעות הרי לנו שתיים נוספות שאינן מפורשות בתורה —

הרי שאת מה ששנתה המשנה כ"שתיים שהן ארבע", יש לנו למנות כ"שתיים שהן שש"?!?

תמה אביי על לשון תמיהתו של רב פפא:

והרי ליטעמיך [לשיטתך], שאתה מתייחס הן לידיעות שבתחילה והן לאלו שלבסוף, אין המספר עולה "שתיים שהן שש", אלא תמוני הויין! כלומר, "ארבע שהן שמונה"?! דהא איבא טומאה קודש וטומאה דמקדש — תחילה וסוף!?

7. הנה מאותו כתוב עצמו יש לנו ללמוד גם דאינו חייב על העלם קודש, וכן הוא הדין באמת לפי שיטתו, ובישוב מה שלא הזכיר כן התנא, ראה מה שכתב בתשובת רבי עקיבא איגר [מהדורא קמא סימן ח] בשולי המכתב.

8. רבי עקיבא ורבי ישמעאל חלוקים גם בדין ידיעה בתחילה, שרבי עקיבא דורש "ונעלם ונעלם" להצריך ידיעה בתחילה, כמבואר לעיל ד א; ורבי ישמעאל אינו מצריך ידיעה בתחילה, והא בהא תליא כמבואר בגמרא בעמוד זה, ובסוף הפרק.

ורק **ארבעי** ידיעות **בתרייתא** [המאוחרות לעבירה] **דמייתן** ליה **לידי קרבן**, כלומר: מיד כשנודעו לו ידיעות אלו מתחייב הוא קרבן, אותן בלבד הוא **דקא חשיב** התנא; ואם כן אין לנו אלא שתיים שהן ארבע כמספר ההעלמות, שלכל העלמה ידיעה אחת לאחריה.

ואיכא דאמרי: כך **אמר רב פפא** ליישב, ובהיפוך מן הלשון הראשון:

לעולם תמני הויין, ומיהו, **ארבעי** ידיעות **קמייתא דליתנהו בכל התורה כולה**, ארבעת הידיעות המקדמות לעבירה, שחידוש הן בקרבן זה שאינו בכל שאר חייבי קרבנות בהעלמה, כי בטומאת מקדש וקדשיו בלבד הוא שחידשה תורה שאין חייבים על העלמה מתחילה, אלא על העלמה שקדמה לה ידיעה, את ארבעת הידיעות האלו בלבד הוא **דקא חשיב** התנא של משנתנו.

ואילו ארבע ידיעות **בתרייתא דאיתנהו** אף **בכל התורה כולה**, שהרי כל חייבי חטאות אינם חייבים אלא כשנודע להם ההעלמה שהיתה להם בשעת עבירה, את אלו **לא קא חשיב** התנא במנין הידיעות.

בעי רב פפא בדין ידיעה בתחילה:

מי **שנעלמו ממנו הלכות טומאה** בשעת ידיעתו, היינו: היה יודע שעשה את המעשה המטמא אותו, אלא שלא היה יודע שמעשה זה מטמא אותו, ובשעה שאכל את הקודש או שנכנס למקדש שכח אותו מעשה לגמרי, **מזה שיתחייב קרבן** בידיעה זו? (9)

כלומר: למה שונה אתה את העלמת הטומאה בשתיים בלבד משום הידיעה המוקדמת והמאוחרת, והרי שתי העלמות טומאה מפורשות בתורה, האחת כשאכל קודש בטומאתו והשניה כשנכנס למקדש בטומאתו, ולפי מה שאתה מונה את הידיעות, הרי שתיים אלו ארבע הן, ועוד ארבע ידיעות שאינן מפורשות בתורה, כפי שנתבאר, הרי לך "ארבע שהן שמונה"?!

ומפרשינן: **הא לא קשיא**, כי **שם טומאה** — בין שאכל בה קודש בין שנכנס בה במקדש — **אחת היא**, ואם כן אין העלמת הטומאה נמנית אלא כשתי ידיעות האחת בתחילה והאחת בסוף; ומיהו —

מכל מקום קשיא, הרי **שית הויין**, וכפי שנתבאר!?

אמר רב פפא עצמו ליישב את קושייתו:

לעולם תמני הויין. כלומר, ארבע ידיעות שהן שמונה. שתי ידיעות להעלמת טומאה ואכילת קודש, ושתי ידיעות להעלמת טומאה וכניסה למקדש, ושתי ידיעות להעלמת קודש, ושתי ידיעות להעלמת מקדש. אלא, שאין המשנה מונה את שתי הידיעות שבכל העלמה, כי אם:

ארבעי ידיעות **קמייתא** [ארבעת הידיעות הקודמות להעלמה], **דלא הן דמייתן ליה לידי קרבן** [לא ידיעות הללו הן שמביאות אותו לחיוב הקרבן]. כי הידיעה המקדמת אינה סיבה לקרבן, **לא קא חשיב** התנא.

9. כך מתבאר כוונת הספק בדברי רש"י בהמשך הענין, וכן נראה מדברי התוספות, וכן פירש

ומקשינן: היכי דמי?!?

אילימא דלא ידע: אי שריץ טמא, אי צפרדע טמא, כלומר: יודע היה שנגע בצב או בלטה הדומים לצפרדע שהוא טהור, ולא ידע שדין שריץ להם, אלא היה סבור שדינם כמו צפרדע שאינו שריץ ואינו מטמא, וכשאכל את הקודש או נכנס למקדש שכח שנגע בהם כלל; ובוזה הוא דמספקינן אם ידיעה זו שידע בנגיעתו בצב ידיעת טומאה היא, ואף שלא ידע כי טמא הוא, או שמא כיון שלא ידע שהוא טמא אין זו ידיעה בתחילה לחייב עליה; כך הרי אי אפשר לומר, כי:

זיל קרי בי רב הוא [תינוקות של בית רבן קורין כן]?! כלומר, הרי דבר מפורש הוא בתורה מי הם השרצים הטמאים, ואם כן הרי זה כמי שיש לו ידיעה בתחילה כי היה לו לשאול, כיון שדבר זה ידוע לתינוקות.⁽¹⁰⁾

ומפרשינן: **לעולם ידיע בטומאת שריץ כלומר: יודע היה שנגיעתו נגיעה בשרץ המטמא הוא, והספק הוא בכגון דנגע בכעדשה מן השרץ שהוא שיעור שריץ כדי לטמא, והוא לא ידע כעדשה אי מטמא אי לא מטמא, כלומר: סבור היה שאין די בשיעור קטן זה כדי לטמא; ובאופן זה הוא דמספקינן: מאי דינו להחשיבו כמי שידע**

בתחילה שהוא טמא, ואם שכח את עיקר נגיעתו הרי הוא חייב, או לא?

וצדדי הספק הם:

האם נאמר: **כיון ידיע דמטמא שריץ בעולם, ידיעה היא, ואף שאינו יודע שטמא הוא —**

או דילמא: כיון דבשיעור כעדשה שבו נגע, לא ידע אי מטמא אי לא מטמא, והיה סבור שאינו מטמא, אם כן העלמה היא, כלומר: אין זו ידיעה בתחילה לחייב עליה —

ומסקינן: תיקו!

בעי רבי ירמיה, נסתפק רבי ירמיה בדין ידיעה בתחילה הנצרכת להעלם מקדש:

בן כבל שעלה לארץ ישראל, ויודע היה שיש מקדש בירושלים, ואולם נעלם ממנו מקום המקדש, מהו שתהא ידיעה זו חשובה כידיעה בתחילה, לחייבו אם נכנס למקום המקדש בטומאה? ולקמן יתבאר הספק ביתר ביאור.

ומקשינן **אליבא דמאן, לדעת מי מהתנאים נסתפק רבי ירמיה?! והרי:**

אי אליבא דרבי עקיבא, שהוא זה דבעי

הרשב"א, וראה ריטב"א.

10. א. נתבאר על פי התוספות.

ב. לשון רש"י הוא: זיל קרי בי רב הוא, תינוקות של בית רבן קורין החולד והעכבר והצב, הילכך אין זו העלמה, ויש כאן ידיעה בתחילה, וכשאכל את הקודש נעלמה ממנו

נגיעה ראשונה, יש כאן ידיעה בתחילה והעלם לאחריה ולכשיוודע לו לבסוף יהא חייב; וב"חזון איש" הוריות סימן טו א, הוכיח מדברי רש"י אלו דאינו חייב על העלם הלכה קרבן עולה ויורד [ראה בזה בהערות שבמשנה], וראה מה שכתב על זה.

ואי הספק הוא אליבא דרבי ישמעאל, דמחייב על העלם מקדש כמבואר במשנתנו, הא רבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה, (12) ולא יתכן להסתפק אם ידיעה כעין זו חשובה ידיעה בתחילה —

ואם כן, אין מקום לספק זה לא לדעת רבי

ידיעה בתחלה כמבואר לעיל ד א, ושייך להסתפק לשיטתו מה חשובה ידיעה בתחילה, הא לא מחייב על העלם מקדש וכמבואר במשנתנו, ומאחר שעל העלם מקדש אינו חייב אין צריך ידיעה בתחילה על המקדש אלא על הטומאה! (11)

ב. ומכל מקום, כל זה הוא לענין ידיעה בתחילה, אבל בידיעה שבסוף, צריך שידע הן את המקדש והן את הטומאה ואף את האיסור, והוא, על פי לשון רש"י לעיל ב א ד"ה שתיים שהן ארבע שכתב "ולפי שאין חייב עליה אלא אם כן ידע בתחילה שנטמא ואחר כך נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא". ומבואר שחלוקה הידיעה בתחילה שהיא ידיעה על הטומאה, ואילו ידיעה שבסוף ידיעת חטא היא [וראה היטב גם בלשון רש"י ד ב סוף הדיבור הנמשך מעמוד קודם שכתב שם "וידיעה בסוף לא צריכא קרא, דאי לא ידע שחטא אמאי לייתי קרבן"].

בסוף שחטא, אף על פי שלא היתה לו ידיעה בתחילה הרי הוא חייב חטאת, אבל בטומאת מקדש וקדשיו אינו מביא קרבן עולה ויורד עד שהיה לו ידיעה לטומאה וידיעה לקודש או למקדש בתחילה, וידיעה לטומאה וידיעה לקודש או למקדש בסוף והעלם בינתיים; ומזה משמע שאין חילוק כלל בין הידיעה שבתחילה לידיעה שלבסוף.

ובעיקר ביאור מחלוקתם יש לומר, דנחלקו בדין ידיעה לבסוף מאיזה דין היא, שלהרמב"ם הוא דין מסויים במקדש וקדשיו, ואינו ענין למה שצריך ידיעה בסוף בכל החטאות; ואילו לרש"י הוא מדין ידיעה שבכל התורה; [וראה בחקירה זו ב"באר יעקב" סימן ד].

12. וכמו שמכריחה הגמרא בסוף הפרק.

11. א. מתבאר מקושיית הגמרא, שלענין ידיעה בתחילה אין צריך שידע את שניהם, אלא אם ההעלמה בשעת מעשה היתה העלמת טומאה, צריך הוא שידע תחילה על הטומאה, אבל אין צריך שידע על המקדש, מאחר שלא על העלם מקדש אנו מחייבים אותו, והיינו דאמרינן: כיון שלרבי עקיבא אינו חייב על העלמת מקדש, אם כן מה לנו בידיעתו המקדמת.

אלא שמדברי ה"מנחת חינוך" אין נראה כן, שכתב במצוה כג [ד"ה וכבר הבאתי], דכיון דשגגת כרת וזודן לאו הוה ליה העלמה [לגבי שאר חייבי כריתות, ולדעתו, אף לגבי טומאת מקדש וקדשיו], "אם כן, כיון דיליף מן "ונעלם ממנו" דצריך ידיעה בתחילה, אם כן הידיעה צריכה להיות שנטמא וזה קודש וגם יודע שחייב כרת, דאי אינו יודע שחייב כרת לא הוי ידיעה (דהא) [דהוא] חייב בקרבן ונקרא העלמה, על כן בודאי צריך ידיעה גם בכרת, והר"מ לא ביאר זה, ואפשר מחמת שהוא פשוט", ומבואר מדבריו, שהידיעה צריכה להיות בכל הפרטים, ואף אם ההעלמה שאנו מחייבים מחמתה אינה מחמת אותו פרט שלא נודע לו; וצריך תלמוד מסוגיא זו. ובאמת הרמב"ם לא די שלא הזכיר דצריך שידע חיוב כרת, אלא שלא הזכיר כלל דצריך שידע בתחילה את האיסור, והיינו משום שהרמב"ם לא הזכיר העלמת איסור שהוא חייב עליה בקרבן עולה ויורד, וכיון שמחמת העלמת טומאה או קודש אנו מחייבים אותו, אין צריך שידע את האיסור מתחילה.

ישמעאל ולא לדעת רבי עקיבא?!

ולעיל ה א, שנינו: מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים? רבי אומר: הרי הוא אומר "ונעלם", מכלל שידע. "והוא ידע" הרי כאן שתי ידיעות, אם כן מה תלמוד לומר "ונעלם ונעלם"? לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש.

ומקשינן שם על רבי, דמשמע ליה "ונעלם", מכלל שידע, מכמה מקומות שאי אפשר לפרש בהם כן, ומשני אביי: קסבר רבי "ידיעת בית רבו שמה ידיעה". והיינו, שהידיעה שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא, והוא ידע, שהרגיש כשנגע, אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא – שמה ידיעה.⁽¹³⁾

ומשנינן: **לא צריכא**, כלומר, ספק זה

אינו אלא **אליבא דרבי** לעיל ד א, **דבעי ידיעה בתחילה ומחייב נמי על העלם מקדש** –

ומוסיפה הגמרא לבאר, שספק זה אינו שייך אלא לפי סברא אחרת של רבי, וכן מבארת היא את צדדי הספק:

ואמר רבי נמי לעיל ה א: ידיעת בית רבו – לענין ידיעת הטומאה – שמה ידיעה, ולשיטתו יש להסתפק מאי? וצדדי הספק הם:

כיון דידע דאיכא מקדש בעולם ידיעה היא, דזה הוא כמו ידיעת בית רבו שהנוגע בטומאה טמא –

או דלמא: כיון דמקומו של המקדש היכן הוא בירושלים לא ידע ליה, אם כן העלמה היא ואין כאן ידיעה בתחילה.⁽¹⁴⁾

לא היה נמנע מליכנס למקדש ולאכול קודש. ואין זה טעם כלל, דודאי לרבי לא משמע קרא כי מפני שנעלם מה שלמד עבר עבירה, דעיקר קרא "ונעלם והוא טמא" כי חטא לפי שנעלמה ממנו הטומאה, ומשום דלשון "ונעלם" משמע שידע ידיעה כל דהו, קסבר [רבי] דגזירת הכתוב הוא, שידע לכל הפחות ידיעת בית רבו, ואף על פי שמחמת אותה ידיעה לא היה פורש [מכל מקום] גורמת [היא] לו חיוב כשנכנס למקדש או אכל קודש בהעלם טומאה שהיתה עלומה ממנו לעולם; וזה ברור.

וראה בתוספות, שלפי דברי רש"י צריך לומר, דאף שאמרו בגמרא לעיל ה א דלא משכחת לה מי שלא ידע בתחילה אלא תינוק שנשבה, הוא הדין שיכולה היתה הגמרא לומר, דמשכחת לה בכגון שלא ידע שנגע בשרץ.

14. ביאר רש"י: ולא דמי ל"ידיעת בית רבו"

13. כן היא שיטת רש"י בביאור ענין "ידיעת בית רבו" וכמבואר בדבריו לעיל, ועל דרך זה פירש גם את סוגייתנו; ובפשוטו היה נראה בטעמו, דפשיטא ליה ד"ידיעת טומאה" בעינן ולא "ידיעת דין טומאה" ובה לא נחלק רבי, אלא דרבי סבר, שהנוגע בשרץ וידע שנגע בשרץ, כי אז אם כי אינו יודע שנטמא, לזה מצטרף מה שיש לו ידיעה מבית רבו, להחשיבו כאילו יש לו "ידיעת טומאה".

אבל הריטב"א כתב כאן: ובודאי שזה תימה גדול על רש"י ז"ל, מי הכריחו להכניס בידיעת בית רבו שידע שנגע בשרץ, שהרי אין ידיעה זו מענין הלמידה שבבית רבו?!

ויש אומרים [וראה בתוספות הרא"ש], כי דקדק כן, דכיון דכתיב "ונעלם, מכלל דידע" [כדלעיל ד א], משמע כי מתוך שנעלמה ממנו ידיעתו שבתחלה – עשה עבירה, ואם לא ידע כלל שנגע בשרץ, אפילו היה זכור מה שלמד,

ומסקינן: תיקו.

שנינו במשנה: **אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה, שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות, אלא במלך, ונביא, ואורים ותומים וסנהדרין של שבעים ואחד:**

ומפרשינן: **מנא הני מילי, מנין שצריך את אלו כדי להוסיף על העזרה?**

אמר רב שימי בר חייא: משום דאמר קרא בצווי הקמת המשכן "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו". ולכך הוסיף הכתוב "וכן

10-א

תעשו" ללמד על עשייה לדורות שתהא כמו שהיתה במשכן, והרי בימי משה קידשו את העזרה על פי משה שהוא מלך ונביא, ואחיו כהן גדול,⁽¹⁾ ואורים ותומים⁽²⁾ ושבעים זקנים.⁽³⁾

מתיק רבא על מה שלמדנו מ"וכן תעשו" לדורות, מהא דתניא:

כל הכלים [כלי השרת] שעשה משה במשכן משיחתן בשמן המשחה היא מקדשתן וכמו שנאמר "וימשחם ויקדש אותם", אבל מכאן ואילך [הכלים שנעשו לאחר מכן] עבודתן בתורת כלי שרת היא המחנכתן לעבודה,

באורים ותומים, מכל מקום למה הזכיר כן רש"י, ומה הוצרך לזה!?

2. הקשו התוספות: אף על גב דאהרן היה בבנין משכן, וכי נשאלו באורים ותומים לעשות משכן, והלא קודם שנתכהן אהרן על ידי המלואים נעשה המשכן!?

3. כתב הר"י מיג"ש והביאו הרשב"א, דאף על גב דבהקמת המשכן עדיין לא היו סנהדרין, מכל מקום משה במקום שבעים ואחד קאי, כמבואר בסנהדרין טז ב "משה במקום שבעים ואחד קאי", וראה גם ברש"י סנהדרין טז ב ד"ה כן תעשו לדורות, שכתב "מה משכן על פי משה, והוא במקום סנהדרי גדולה, אף לדורות על פי סנהדרי גדולה", ומיהו לשון רש"י כאן "ושבעים זקנים" לא משמע כן.

ועוד כתב הרשב"א: שתי תורות במקום מילואים, כן כתב ר"ח ז"ל, וכן כתב הר"י הלוי ז"ל; ותמה על זה הרשב"א: ואני תמיה, הלא במלואים לא היה חמץ, שכל המנחות באות מצה, חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם, ואם כן תמיה: האיך העמיד [נחמיה] חמץ שבתודה;

טומאה [דאיתא לעיל שהיא ידיעה], דאילו התם, למד שהשרץ מטמא, וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ, אבל לא נזכר לו להכיר שהוא טמא בנגיעה זו, התם קאמרינן: כיון שלמד שהנוגע בשרץ טמא וזה ידע כשנגע, אין זה העלם; אבל זה לא ידע מקום מקדש מימיו, אין כאן ידיעת בית רבו; וראה גם לשון רש"י לעיל ה א: שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא, והוא ידע שהרגיש כשנגע, אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא שמה ידיעה; וביאור דבריו, הוא על פי שיטתו שנתבארה בהערה לעיל.

וכתב הריטב"א: ותימה גדול הוא לפי פירוש זה מאי מספקא ליה בהא, דהא נראה כדבר פשוט, שאין כאן במקדש ידיעת בית רבו כידיעת בית רבו דטומאה, דהתם יודע שנגע בשרץ שהוא מטמא, וזה אינו יודע כלל שנוגע במקדש; וראה שם שהביא פירושים אחרים בביאור "ידיעת בית רבו", ובביאור הסוגיא.

1. על פי לשון רש"י; [וצריך ביאור: הרי במשנה לא נזכר כהן גדול, ולמה הזכיר רש"י כהן גדול; ואף אם נפרש דכוונתו לומר "כהן גדול ואורים ותומים", כלומר: על פי כהן גדול הנשאל